

N:o 151.

Af Herr A. V. Ljungman: Angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till lagstiftning för telegraf- och telefonanläggningar inom riket.

Samfärdselns stora betydelse för välstånd och framåtskridande är ett så oomtvistligt sakförhållande, att samfärdselns liflighet och grad af fullkomlighet inom ett land med rätta kan hållas för ett ganska tillförlitligt uttryck af dettas kulturutveckling. De anstalter, som i stort ombesörja de hufvudsakligaste delarne af denna samfärdsel, äro tydligen ock, på grund af just denna sin stora betydelse och behovet af att de förmåner, de medföra, i möjligast största omfattning komma landets hela befolkning till godo, att hålla för synnerligt viktiga allmänna angelägenheter, som det därför äfven i främsta rummet tillkommer det allmänna att åvägabringa och besitta, en uppfattning som redan tidigt vunnit tillämpning inom Sverige, der sålunda landsvägarne städse hållits för en det allmännas tillhörighet, och der postbefordran tillkom staten allena samt för sistnämnda samfärdsmedels begagnande erlagd afgift vid stiftandet af vår ännu gällande Regeringsform, enligt dennas 60 §, karakteristiskt nog betraktades såsom en *bevillning*. Senare hafva visserligen koncessioner lemnats åt enskilda personer eller bolag att anlägga kanaler och jernvägar samt slutligen äfven telefonlinier såsom rent privata företag, men staten har dock en betydande del af landets jernvägar och den största delen af dess telegraf- och telefonlinier i sin ego, fastän de afgifter, som för dessa samfärdsanstalters begagnande erläggas, icke såsom de med dem likartade postmedlen hittills blifvit betraktade såsom *bevillningar*.

Bih. till Riksd. Prot. 1885, 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 31 Häft.

Den i längden oundvikliga stridigheten mellan statens intressen och de enskilda intressena visade sig emellertid snart nog äfven i fråga om de nyinförda *telefonanläggningarne*, sedan privata dylika började att konkurrera med statstelegraferna och att i allt större omfattning taga de allmänna vägarne i anspråk för ledningarnes framdragande samt särskildt sedan förslag väckts om inrättandet af privata telefonlinier mellan närbelägna städer, mellan hvilka funnos lifligt använda och för den skull äfven för telegrafverket vinstgifvande telegraflinier, hvilken stridighet, såsom bekant, föranledde utfärdandet af Kongl. kungörelsen den 20 April 1883, angående förbud att utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd uppsätta telegraf-, telefon- och likartade förbindelser å viss mark, samt Kongl. skrivelsen den 13 Juli samma år till Styrelsen för statens jernvägstrafik, angående väckt fråga om förklaring af nämnda Kongl. kungörelse.

Tillämpningen af dessa båda Kongl. förordningar föranledde inlemmandet den 5 Mars förra året till Riksdagens båda Kamrar af en lika lydande motion med syfte att till förmån för en möjligast snabb utveckling af privata telefonförbindelser erhålla de sålunda "stadgade hinder, svårigheter och omgångar så mycket som möjligt undanrödja", hvilken motion vid remissen till Tillfälligt Utskott beledsagades med yttranden i Första Kammaren utaf chefen för telegrafverket och uti Andra Kammaren af Statsrådet och Chefen för Kongl. Finansdepartementet, i hvilka yttranden statens rätt och kraf gent emot enskildes anspråk framhöllos. De tillfälliga utskott, till hvilka motionen remitterades, afgåfvo dock motionens syfte tillstyrkande utlåtanden, af hvilka likväl det till Första Kammaren afgifna var beledsagadt af tvenne reservationer. Motionen bifölls emellertid i Första Kammaren, men afslogs i den Andra, detta sistnämnda väl hufvudsakligast på den grund att motionen, med förbiseende af både statens och den stora allmänhetens anspråk, blott afsåg att gynna enskilde entreprenörers.

Twisten om behöfligheten och omfattningen af den enskilda företagsamhetens begränsande i fråga om telegraf- och telefonanläggningar genom utaf den lagstiftande eller den styrande makten fastställda bestämmelser torde lämpligast kunna slitast genom att bedömas ur följande trenne hufvudsynpunkter, nemligen statens, den stora allmänhetens och de enskilde entreprenörernes eller delgarnes.

Ur *statens* synpunkt är det önskligt, att kronan genom lagstiftningen tillerkännes en uteslutande regalrätt till anläggande af telegraf- och telefonförbindelser, såsom i de flesta andra kulturländer är fallet och för posten redan är fastställt äfven i vårt land, och att enskilde sålunda endast inom sina egendomars gränser medgifvas oinskränkt frihet att anlägga dylika förbindelser; att vid koncessioners meddelande åt enskilda personer eller bolag å anläggandet

af sådana förbindelser inlösningsrätt förbehålles staten, samt koncessionärerne förbindas att låta sina ledningar samverka med statens och att iakttaga nödiga åtgärder till förhindrande deraf, att deras ledningar icke hämma samfärdseln å de vägar, utmed hvilka ledningarne löpa, eller utöfva skadligt inflytande (genom telegrafhemlighetens blottande eller på annat sätt) med hänsyn till telegraferingen å statstelegraferna samt att i vissa fall med sina trådar vika undan vid framdragandet af nya statsledningar; *att* statens telegrafverk icke utsättes för en sådan konkurrens från enskilda anläggningar, hvarigenom detsamma beröfvas de inkomster af dess vinstgifvande linier, med hvilkas öfverskott de otillräckligt gifvande, men för allmänheten eller staten oundgängliga linierna underhållas, samt *att* staten skyddas mot alla de betydande olägenheter, som visat sig härröra deraf, att ifrågavarande anläggningar i allt för stor omfattning tillhöra enskilde och som i England t. ex. nödgade till de enskilda telegrafernas inlösande till staten och införandet af ett telegraf- och telefonregale, o. s. v.

Ur den stora *allmänhetens* synpunkt åter är det af vikt, *att*, då med hvarandra konkurrerande privatanläggningar, till följd, bland annat, af omöjligheten att utmed vägarne anbringa mer än ett blott mycket begränsadt antal ledningar, icke gerna i nämnvärd omfattning kunna åstadkommas, och då dessutom sådana, samma orter afseende anläggningar sannolikt snart nog genom karteller komma att förena sig gent emot allmänheten, samt då besittningen af dylika anläggningar sålunda innebär en möjlighet att beskatta allmänheten, något faktiskt monopol eller någon uteslutande förmån icke må medgifvas eller lemnas åt enskilde utan motsvarande förbindelser mot samma allmänhet; *att* uti koncessioner å ifrågavarande anläggningar därför äfven bestämmelser böra gifvas med hänsyn till dels nya abonnenters tillträde, dels skyldigheten att lemna tillträde åt den stora allmänheten till anläggningarnes begagnande å lämpligt antal stationer, dels de afgifter, som af abonnenter eller för tillfälligt begagnande böra erläggas, och dels skyldigheten att samverka med så väl statens som andra enskilda personers eller bolags anläggningar, samt *att* utvecklingen af telegraf- och telefonväsendet inom riket måtte ske i sådan riktning, att förmånen af detsamma kommer möjligast allmänt hela landet och ej blott dettas mer lyckligt lottade delar till godo.

Ur *enskilde entreprenörers* eller delegares synpunkt är det slutligen önskvärdt, *att* (enligt motionen från förra riksdagen) "på sådana ställen, der staten icke finner det vara med sitt intresse förenligt att genast anlägga telefon, koncessioner på viss tid lemnas åt enskilda bolag, och det utan att några onödiga hinder och svårigheter blifva uppställda för bolagens verksamhet", samt *att* koncession å telegraf- eller telefonanläggning bör medföra dels rätt att för detsammes utförande emot ersättning begagna eller ock exproprieras möjligen nödig mark i enlighet med bestämmelserna uti Kongl. förordningen den 14 April

1866, angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, dels samma värn emot åverkan, som genom Strafflagens 19 kap. §§ 13, 14 och 21 tillkommer "statens telegrafinrättning", och dels skydd emot skadande intrång från privata anstalter af samma slag, o. s. v.

Af hvad här ur förestående synpunkter i största korthet helt ofullständigt blifvit anfördt torde dock vara klart, att både talrika och mot hvarandra stridiga intressen finnas, mellan hvilkas olika anspråk den lagstiftande eller den styrande makten måste uppträda såsom skiljedomare på ett sådant sätt, att det ena intresset icke må till det allmännas skada göra sig gällande på det andras bekostnad. Erfarenheten från utlandet ådagalägger ock nödvändigheten af att så sker, och i så väl vårt broderland Norge som de flesta utländska kulturstater finnes därför redan en särskild lagstiftning utfärdad för ändamålet. De ofvan omnämnda båda för Sverige gällande Kongl. förordningarne äro synbarligen alldeles otillräckliga att motsvara behovet af en ur ofvan anförda trenne synpunkter tillfredsställande lagstiftning, hvarförutom de särskildt icke nog obestriddligt och tydligt häfda statens uteslutande rätt att ensam ega eller genom styrelsen förläna enskilde tillåtelse att utföra telegraf- eller telefonanläggningar.

Telegrafen och telefonen hafva såsom samfärdsanstalter af största betydelse naturligen blifvit föremål för vetenskapligt studium, och en rätt vacker litteratur finnes redan i ämnet. Från statsekonomisk synpunkt har i denna litteratur allmänt nog framhållits fördelen af att ifrågavarande anstalter befinnas i statens ego såsom ett regale, och från administrativ och juridisk synpunkt af att de hithörande förhållandena nödigt ordnas genom en tillräcklig lagstiftning.

På grund af det anförda får jag alltså hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta genom sakkunnige män utarbета och till Riksdagens antagande framlägga förslag till en erforderlig lagstiftning för telegraf- och telefonanläggningar inom riket, genom hvilken kronans uteslutande rätt tryggades och den stora allmänhetens kraf tillgodosågos, på samma gång som behöflig frihet inom bestämda gränser medelst af regeringen förlänade koncessioner lemnades åt den enskilda företagsamheten.

Stockholm den 6 Mars 1884.

Axel Vilh. Ljungman.